

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Володимир Володимирович Волик,
старший науковий співробітник відділу підтримки
обдарованості та міжнародної співпраці
Інституту обдарованої дитини НАПН України
м. Київ, Україна

Олег Володимирович Панкевич,
науковий співробітник відділу підтримки
обдарованості та міжнародної співпраці
Інституту обдарованої дитини НАПН України
м. Київ, Україна

ДОСВІД ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В АВСТРІЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

В статті розглядаються питання освіти одарених дітей в Австрії, а саме одарений ребенок в системі загальної освіти, форми освіти, педагогічні та психологічні методи роботи з одареними дітьми, державні та приватні позакласні організації та їхня робота з одареними дітьми, державна підтримка.

Ключевые слова: одаренный ребенок, одаренность, Австрия, система образования Австрии.

The article deals with the education of gifted children in Austria: a gifted child in the educational system, forms of education, pedagogical and psychological methods of work with gifted children, public and private organizations and their extra-curricular work with gifted children.

Key words: gifted child, giftedness, Austria, system of education in Austria.

Кожна країна є неповторною у своїй політиці у сфері освіти, адже це є відносно замкнений простір, що функціонує за певними законами і має внутрішні потреби та завдання, що є унікальними для кожної з них. Враховуючи унікальність умов у кожній країні, ми бачимо значну кількість відмінностей у державних підходах до розв'язання освітньої проблеми. Не є виключенням і Австрійська Республіка, яка має багато спільного з ФРН в історичному та мовному аспектах, і разом з тим відрізняється від державної підтримки обдарованих дітей, системно налагодженій в сусідній країні. Це можна пояснити не лише різницею в державному устрої, а й розмірами та кількістю населення. Це ставить Австрію в один ряд з Україною, яка може йти власним шляхом у побудові системи стимулювання розвитку молодих талантів. У статті розглянуто особливості роботи з обдарованими дітьми (теоретична та практична складові).

Актуальність дослідження полягає у процесах реформування, що активізувалися з 2014 р. в освітній системі України в цілому, так і розробка вузько спеціалізованої системи освіти здібних та обдарованих дітей. Для реалізації цілісної та високоефективної державної політики у сфері освіти обдарованих дітей необхідно, на думку авторів, звернутися до позитивного досвіду зарубіжних країн. Ця стаття є продовженням дослідження нами освіти обдарованих дітей у німецькомовному освітньому просторі.

Стан і форми державної освіти

Станом на 2013/2014 н. р. в Австрійській Республіці у школах різного типу навчалося 1 122 356 учнів. При цьому загальна кількість шкіл становила 5 822 [2; 10]. Станом на 2012/2013 н. р. у приватних школах навчалося 123 545 учнів (11,2 %) [3]. Отже, частка, що припадає на навчання у державних закладах, становила приблизно 88,8 %. Необхідно також зазначити,

що кількість приватних шкіл зростає, оскільки станом на 1996/1997 н. р. приватні школи відвідували 92 267 учнів і це становило 7,7 % від загальної кількості тих, хто навчається у школах [3].

Структурні форми державної освіти

В Австрійській Республіці, як і в Федеративній Республіці Німеччина, існують наступні ступені державної освіти: дошкільний, початковий, середній (складається з нижчого та вищого підрівнів), вищий (університети, фахові ВНЗ, коледжі та академії).

Дошкільний ступінь. До нього належать дитячі садки та інші заклади дошкільного виховання. Згідно зі законом, діти, досягаючи третього року життя, мають право йти до дитячого садка, а у федеральній землі Форарльберг – з чотирьох років. Проте дитячі садки в Австрії є компетенцією федеральних земель, а їх діяльність не регулюється на рівні федерації. Відвідування дитячого садка відбувається за бажанням батьків, тобто, добровільно. Дитячі садки не є частиною народної освіти.

90 % п'ятирічних дітей з усієї Австрії відвідують дитячі садки. Для порівняння: на початку 60-х рр. XX ст. їх було лише 24 %. Існують також приватні дитячі садки і дитячі групи, що ініціюються та організуються самими батьками. Майже три чверті дитячих садків облаштовуються общинами. Чи приймаються внески від батьків і в якому розмірі, залежить від того, наскільки дитячі садки фінансуються відповідними федеральними землями. Більшість державних дитячих садків отримують внески, що встановлюються згідно з доходами сім'ї, а 57 % австрійських дитячих садків відкриті впродовж дня, решта – закриваються на обід або відкриті лише півдня. Стосовно годин діяльності існують відчутні регіональні відмінності, насамперед, між Західною та Східною Австрією (для порівняння: у Відні 97 % та Бургенланді до 63 % дитячих садків відкриті в обід, тобто, в цей час за дітьми доглядають, і лише 8 % форарльбергських та 13 % тірольських дитячих садків функціонують в обід).

Структура шкіл. Австрійська шкільна система має наступні види:

- початкова/народна школа (1–4 класи);
- неповна середня школа (5–8 класи);
- спеціальні школи (1–8 класи);
- політехнічні школи (9 клас);
- загальноосвітні вищі школи: нижній ступінь (5–8 класи) та вищий ступінь (9–12 класи);
- професійно-технічні середні училища (9–12 класи);
- професійно-технічні вищі училища (9–13 класи);
- навчальні заклади для дитячих садків та соціальної педагогіки (9–13 класи);
- професійні школи (з 9-го класу – разом з професійно спрямованими предметами за дуальною системою).

Початкова школа в Австрії охоплює 1–4 класи. За потреби навчання можна розпочинати з нульового класу. Він існує для стимуляції дітей шкільного віку, які ще не достатньо розвинені для навчання. Окрім

того, діти, які за бажанням батьків були прийняті раніше до першого класу школи, можуть йти до нульового класу, якщо виявиться, що до них поставлені занадто високі вимоги.

Нульовий клас можна пройти разом з 1-м та 2-м класом або окремо. У нульовому класі немає оцінок успішності, річний сертифікат містить лише помітку про участь в ньому.

За малої кількості учнів існує можливість об'єднувати дітей в різні за віком класи. Майже одна четверта австрійських шкіл, переважно школи в сільських місцевостях, є «малоподіленими» школами – від одного до трьох класів. У такому випадку один клас охоплює різних за віком учнів.

Як і в Німеччині, шкільна система Австрії пропонує декілька варіантів шкіл для продовження навчання дітей після початкової школи. Після закінчення 4-го класу згідно з сертифікатом, здобутим у попередній школі, та за бажанням батьків учні можуть йти або до загальноосвітньої вищої школи, або до неповної середньої.

Загальноосвітня вища школа охоплює період від 5-го по 12-й класи і закінчується, відповідно, екзаменом на атестат зрілості – Матурою (Matura). Цей вид школи є своєрідним відповідником школам-гімназіям у ФРН, закінчення яких є підставою для зарахування до ВНЗ різних типів. Загальноосвітня вища школа поділяється на нижчий (5–8 класи) та вищий ступінь (9–12 класи). На такому ж рівні перебуває і *реальна гімназія*, що призначена для поглибленого вивчення природничих предметів і також закінчується атестатом зрілості за обраним напрямом.

Неповна середня школа охоплює період від 5-го до 8-го класів, а її закінчення є підставою для вступу до однієї з професійних шкіл на основі Середнього атестату зрілості. Тут основними критеріями вважаються успішність та відповідність предметів вимогам спеціальності професійної школи. Після закінчення цієї школи є можливість вступати до наступних шкіл: політехнічна школа (9-й клас, здійснює підготовку за дуальною системою), професійно-технічне середнє училище (9–12 класи), професійно-технічне вище училище (9–13 класи) та навчальні заклади для дитячих садків та соціальної педагогіки (9–13 класи). Ці школи є основними навчальними закладами професійної освіти та передбачають дипломні екзамени, після яких стає можливим за високого рівня успішності вступати до ВНЗ професійного спрямування. Прямим же допуском до університету є закінчення Загальноосвітньої вищої школи та здобуття так званої матури.

Ще однією можливістю для неповної середньої школи є відвідування класів підвищеного рівня, якщо найближча Загальноосвітня вища школа знаходиться відносно далеко. Це створено для того, щоб після закінчення 8-го класу мати можливість продовжити навчання у загальноосвітній школі.

Оцінка сучасного стану та рівня державної освіти

У системі освіти Австрійської Республіки діти після 4-го класу початкової школи мають право обирати

з декількох варіантів шкіл для продовження навчання (неповна середня школа; загальноосвітня вища школа) та продовжити навчання на вищому рівні початкової школи (5–8 класи, що прирівнюються до неповної середньої школи, проте їхня частка незначна). Відповідно до цього, станом на 2013 р. у загальноосвітніх школах навчалось 824 218 тис. учнів, з них у загальноосвітніх вищих школах – 204 956 учнів. З 1 122 356 у професійних закладах освіти навчалось 322 727 учнів, з них у середніх професійно-технічних училищах – 52 003 осіб, у професійно-технічних вищих училищах – 135 658 учнів [2].

Фінансування системи освіти в Австрійській Республіці відбувається, на відміну від ФРН, переважно централізовано. Зокрема, дитячі садки фінансуються на 35 % землями, 65 % – общинами, а школи фінансуються на 82 % Федерацією, на 12 % – общинами та на 6 % – землями [4].

Станом на 2008 р. видатки на освіту становили 11,741 млрд євро, що складало 10,9 % загальнодержавних видатків та 5,4 % від ВВП [6].

Згідно з дослідженнями, проведеними Федеральним інститутом досліджень в освіті, інновацій та розвитку австрійської шкільної системи, дві третини від загальної кількості вчителів становлять жінки. При цьому, як повідомляють представники інституту, поділ обов'язків федерації та земель є дещо негативним у контексті якості навчання, оскільки питання щодо фінансування, стандартів, прийому та звільнення вчителів вирішуються на рівні федерації, а конкретна реалізація та шкільна політика перебуває в компетенції місцевих органів, що відповідають за шкільну освіту (земельні шкільні ради, школи тощо).

Таким чином, якість навчання перебуває не на найвищому рівні з точки зору виконання покладених на школу зобов'язань [5]. Разом з тим, потрібно відзначити, що Австрійська Республіка є однією з перших щодо підвищення кваліфікації вчителів. У цілому, враховуючи тривалі традиції в системі освіти, особливо поділ на загальноосвітні та професійні школи, відіграє провідну роль в забезпеченні її якості. Різні типи освітніх закладів дають учням можливість вибирати власний шлях освіти згідно зі здібностями та можливостями, що має позитивний вплив на професійне життя та якість підготовки майбутніх кадрів.

Робота державних інституцій з обдарованими дітьми

На відміну від ФРН, підтримка обдарованих та обдарованості з боку держави має централізований характер відповідно до поділу відповідальності між федерацією та землями з галузі освіти. Підтримка обдарованих та дослідження обдарованості розглядаються в нинішній програмі уряду, як і в програмах попередніх урядів, на пріоритетних позиціях. Згідно з девізом «Не всім однаково, а кожному своє», у «школах багатого вибору» (Клаудія Шмід, міністр освіти, мистецтва та культури) потенціал учнів повинен краще реалізуватися. Для цього заходи в освіті та підвищення кваліфікації вчителів є такими ж необхідними,

як і педагогічна діяльність у школах. Потрібно звертати увагу на перехід школи до університетів, з одного боку, та зі школи або дитячого садка в аналогічні заклади такого ж рівня. Виходячи з визначення, що всі діти демонструють багатосторонню обдарованість, було поставлено за ціль, щоб підтримка обдарованості як інтегровано, так і окремо стала постійним явищем в австрійських школах [8].

В Австрії можна виділити офіційну інфраструктуру підтримки обдарованості та обдарованих, що поділяється на чотири інстанції: 1) Міністерство освіти; 2) Австрійський центр підтримки обдарованості та обдарованих (ÖZBF); 3) Федеральний координаційний центр підтримки обдарованості та обдарованих в педагогічних ВНЗ (BFPH); 4) Координаційні центри в федеральних землях. Їхнім завданням є поділ за допоміжним принципом. Згідно з ними, відповідальним є координаційний центр у відповідній федеральній землі, і лише коли можливості цього центру вичерпано, тоді конкретний випадок переходить до компетенції ÖZBF. За таким же принципом взаємодіють між собою ÖZBF, BFPH та міністерство.

Міністерство освіти відповідає за двосторонню та міжнародну кооперацію Австрії в Європі, оновлення законів і постанов, оголошення указів та інформації, організацію та підтримку конгресів і семінарів як в Австрії, так і на міжнародному рівні, постановку завдань для наукових досліджень, видання педагогічно-дидактичних матеріалів, координацію інфраструктури, а також базове фінансування змістовної та організаторської діяльності у стратегічно-довготерміновій перспективі.

Австрійський центр підтримки обдарованості та обдарованих:

- дбає про консультацію та супровід як у загальному, так і окремих випадках та виступає своєрідним «омбудсменом» (посередник при скаргах на дії державних органів) для батьків та учнів, а також для вчителів та директорів;
- супроводжує таку діяльність учнів, як перехід на два класи вище у школі чи «учнів до університетів» та видає матеріали;
- тестує дітей та молодь на (високо) обдарованість, якщо це неможливо у відповідній земельній шкільній раді;
- надає референтів (відповідальних працівників школам та університетам та веде «список найкращих з практики» (Best-Practice-Liste);
- відповідає за оцінку ініціатив і проектів, видає наукові дослідження.

Федеральний координаційний центр підтримки обдарованості та обдарованих у педагогічних ВНЗ (BFPH) відповідає за ініціативи з підвищення професійного рівня викладачів, розробки навчальних занять, розвитку шкіл, а також за ініціативи та кооперацію на міжнародному, національному та регіональному рівнях, за змістовну та організаційну координацію національних і регіональних заходів та семінарів щодо педагогічно-дидактичних ініціатив у

сфері освіти, підвищення кваліфікації та досліджень в педагогічних ВНЗ.

Відповідно, *координаційні центри в федеральних землях* відповідають за внутрішню освіту вчителів та навчальну діяльність учнів, а також за взаємодію зі шкільними психологічними консультаційними центрами (тестування) при земельних шкільних радах [8].

Загальна інформація щодо роботи з обдарованими дітьми

Державна економічна підтримка роботи з обдарованими дітьми. Державна економічна підтримка обдарованих студентів, на відміну від ФРН, немає такої розгалуженої системи фондів. Така підтримка залежить від відмінного навчання у ВНЗ та від фінансової ситуації батьків. Проте Закон про підтримку навчання у ВНЗ (від 1992 р.) не передбачає правових претензій від студентів. Є також окремі фонди, що надають стипендії обдарованим студентам, проте їх кількість та розмір не є масовим явищем, частково також через те, що вони фінансуються переважно приватними особами та організаціями.

Щодо підтримки обдарованих учнів спостерігаємо дещо незвичний підхід порівняно з іншими країнами. Федеральне міністерство освіти поставило завдання забезпечити підтримку обдарованих у межах шкільної програми, тому окремих статей бюджету ми не спостерігаємо. Побудована система координаційних центрів з Центром ÖZBF фінансується Федеральним міністерством, у тому числі і школи, які працюють з обдарованими дітьми в межах шкільної програми.

Існують також окремі ініціативи земель, як наприклад Тіроль, де підтримуються обдаровані учні професійних шкіл. Проте основними передумовами такої фінансової підтримки є наявність двох оцінок «добре», решта оцінок має бути «відмінно». Така підтримка належить не до компетенції відомства освіти, а до компетенції Служби зайнятості для підтримки ринку праці. Розмір такої підтримки, залежно від певних умов, теж є різним (відповідно до доходів сім'ї).

Представленість обдарованих дітей з різних соціальних прошарків суспільства, в т.ч. з соціальних меншин. Оскільки державні школи в Австрії є безкоштовними і обов'язковими для кожного (у тому числі іноземці мають право навчатися у державних школах), то можемо зі впевненістю стверджувати, що діти з різних соціальних прошарків є широко представленими в державних школах. Соціальні меншини, згідно із законодавством, мають однакові права з іншими громадянами, а тому, відповідно, їм надають право на освіту на рівні з іншими. Винятком є деякі приватні ініціативи роботи з обдарованими дітьми, що передбачають плату за участь в них. Проте, наприклад, такі організації, як Літні академії в деяких землях широко залучають спонсорів, що дає можливість брати участь в них, якомога ширшому загалу учнів. Якщо діти з особливими потребами навчаються у спеціальних школах ще з 60-х рр. ХХ ст., то обдаровані діти стали одним із пріоритетних напрямів державної політики лише наприкінці 90-х рр. ХХ століття. Тому на цей момент як у шкільних

планах, так і в законодавстві цільові групи розведено на два окремих напрями діяльності в галузі освіти.

Загальна характеристика підходів до діагностики та відбору обдарованих дітей. У підходах до діагностики та відбору обдарованих дітей фактичним та дієвим центром виступає Центр ÖZBF як національний центр роботи з обдарованістю. Тому в більшості випадків необхідно орієнтуватися на публікації цього центру, який за допомогою координаційних центрів у регіонах має вплив на місцеві організації щодо роботи з обдарованістю.

У центрі ÖZBF існують наступні можливості діагностики та відбору обдарованих дітей:

- електронною поштою або по телефону, анкета для батьків;
- тестування (анамнез; тести на визначення рівня інтелекту та особистісних факторів, поведінки під час навчання та роботи, специфічних проблем);
- оцінка даних;
- додаткове обговорення (обговорення результатів, рекомендації щодо підтримки) – тривалість 1 год;
- складання висновку (детальний опис результатів, рекомендації щодо підтримки) [7].

Тестова діагностика слугує для висвітлення індивідуального обдарування дитини та її наявних слабких місць. Під час діагностування дитина проходить також спостереження за поведінкою, під час якої звертається особлива увага на ставлення до помилок, поведінку при вирішенні проблем, концентрацію, мотивацію тощо. При цьому застосовуються різні психолого-діагностичні методи. У більшості випадків такими є психолого-діагностичні розмови, а також тести на обдарованість та інтелект. Окрім того, застосовуються тести на успішність або анкетування, а також тести на концентрацію уваги. Як правило, застосовуються два методи для діагностики інтелекту (без акценту на освіту та мову; з акцентом на освіту та мову):

- 1) матричні тести Дж. Равена;
- 2) низка тестів з акцентом на освіту та мову, які застосовуються залежно від віку та постановки проблеми:
  - для дітей дошкільного віку застосовуються переважно тести К-АВС, що виявляють здібності та навички дітей і є важливими для навчання,
  - для дітей молодшого шкільного віку застосовуються тести AID – адаптивне діагностування інтелекту (Adaptives Intelligenz Diagnostikum 2, Kubinger & Wurst, 2001) або KFT 4-12+R – когнітивний тест здібностей для 4–12 класів (Kognitiver Fähigkeits-Test für die 4–12. Schulstufe Revision)[7].

Наявність загально визнаного визначення поняття «обдарованість». В Австрії, як і ФРН, довгий час дискутувалися поняття «талановитий», «талант», «інтелект» тощо. Проте Центр ÖZBF розуміє обдарованість як «потенціал» людини [7]. В Австрійській Республіці теж є певні особливості при підборі загально визнаного поняття. Останнім часом завдяки понятійному оформленню Центру ÖZBF існує єдине поняття для цільової групи, що становить майже 2–3 %, – високообдаровані. Тут можливі певні

розбіжності між українським перекладом та німецьким оригіналом. «Hochbegabung» за змістом відповідає українському поняттю «обдарованість», проте дослівно перекладається як «висока обдарованість». До того ж хоча «Begabung» і відповідає обдарованості при дослівному перекладі, проте містить значно ширшу цільову групу, що може відповідати гімназійному рівню освіти (28–31 % дітей).

Представленість тематики, що стосується відображення роботи з обдарованими дітьми, у наукових, методичних, навчальних, популярних виданнях. Наприкінці 1990-х рр. було засновано Центр ÖZBF, що став координаційним центром національного рівня. З того часу, окрім власних публікацій та розробок з різних тематик, він сприяв поширенню теми обдарованості не лише в мас-медіа, а й у шкільних планах, довідниках та методичних працях. До його доробок належать, зокрема, «Головні принципи школи, що підтримує обдарованість», розробки для підтримки обдарованості в дитячому садку, розробка модулів для навчання вчителів для роботи з обдарованістю, «Критерії якості для шкіл з підтримкою обдарованих та обдарованості», «Пропозиції для введення підтримки обдарованості в освіті для вчителів у педагогічних ВНЗ» тощо [9].

Таким чином, якщо певна доробка ухвалюється або рекомендується міністерством освіти, вона передається координаційним центрам в регіони, які інформують школи та громадськість з певної проблеми. Це стосується також пропозицій і рекомендацій, які видає Центр ÖZBF. Таким чином, тематика обдарованості та її підтримки є широко представленою в обов'язковій шкільній документації, що ставить загальнонаціональну підтримку обдарованих дітей на постійну основу.

Країни, з якими відбувається взаємодія у вирішенні проблем обдарованої дитини. Австрійська Республіка є активним учасником роботи міжнародних організацій, таких як ЄСНА (Європейська рада з питань високих здібностей), Світова рада обдарованих та талановитих дітей. Також науковці Австрійської Республіки взаємодіють з такими країнами, як ФРН, Нідерланди, а також є регіональним лідером в організації заходів, присвячених обдарованості, з низкою країн, таких як Словенія, Угорщина, Словачька та Чеська Республіка, Польща. Для цього у 2000 р. урядом Австрії було засновано організацію «Регіональне партнерство» для взаємодії в Центральній та Східній Європі. Україна не входить до цих організацій.

Домінуючі психолого-педагогічні методи у роботі з обдарованими дітьми. До домінуючих методів роботи з обдарованими дітьми належать: акселерат; збагачення; внутрішня та зовнішня диференціація; інтегроване та окреме навчання.

Суб'єкти діяльності щодо роботи з обдарованими дітьми. До суб'єктів діяльності щодо роботи з обдарованими дітьми належать: державні та приватні заклади освіти; благодійні фонди; церковні організації; приватні психологічні практики; науково-дослідні інститути та інші установи; громадські організації.

Державні освітянські заклади, що спеціалізуються на роботі з обдарованими дітьми. До державних освітянських закладів для роботи з обдарованими дітьми належать: дитячі садки; початкові школи; неповні загальноосвітні школи; вищі загальноосвітні школи; політехнічні школи; університети; спеціалізовані школи (музичні, спортивні тощо).

Так, наприклад, *початкова школа* з поглибленим вивченням природничих предметів має наступні ознаки:

- поглиблене вивчення природничих предметів завдяки додатковим навчальним заняттям та експериментальним годинам;
- обладнання кімнати для експериментів – бокс з дослідними матеріалами та інструкціями до експериментів;
- учні можуть самостійно здійснювати експерименти в лабораторії;
- перед тим, як працювати в експериментальній лабораторії, учні повинні здавати спеціальний іспит;
- портфоліо (документація на експерименти) та опис перебігу експериментів;
- внутрішнє підвищення кваліфікації для вчителів з теми «Природничі експерименти»;
- кооперація з Палацом природи [7].

Для неповних загальноосвітніх навчальних закладів необхідно навести наступний приклад. Робочі групи за інтересами та обдарованістю (короткий опис):

- проведення засідань робочих груп з різних тем приблизно один раз на три тижні;
- кожній дитині 1–2 рази на рік пропонується брати участь у робочих групах за інтересами;
- робочі групи є додатковими пропозиціями (за рамками шкільної програми).

Для вищих загальноосвітніх навчальних закладів одним з прикладів є навчання *мікробіології та біотехнології* з наступним описом такої роботи:

- 40 тем з навчальної програми;
- теорія та практика з методами та технікою роботи в мікробіології;
- співпраця з фірмою «Bioanalytikum Perg»;
- робота в шкільній лабораторії (проведення досліджень в лабораторії, трактування результатів);
- перебіг проекту:
  - інструкції з гігієни та техніка безпеки,
  - приміщення школи в різних кімнатах досліджується на наявність мікроорганізмів,
  - симулюється експеримент з дріжджовими грибками,
  - виробництво йогурту як прикладу для процесу в біотехнології;
- дні практики на скотобійній фірмі «Higelsberger», на м'ясопереробному підприємстві фірми «Greisinger» та на біогазовій установці «Eizenau» – санітарно-гігієнічні заходи [7].

Робота релігійних організацій з обдарованими дітьми. Враховуючи особливості релігійної традиції в Австрійській Республіці (країна переважно католицька), необхідно зазначити, що католицькі школи є досить поширеним явищем. Вони мають затверджений

міністерством освіти навчальний план, що збігається з навчальними планами звичайних шкіл, та додаткові навчальні заняття теологічного напрямку. Серед них є також школи, що мають пропозиції для обдарованих дітей. Є також окремі місцеві ініціативи на видання стипендій, проте вони переважно релігійного характеру.

Робота громадських організацій та батьків з обдарованими дітьми. Необхідно зазначити, що громадські організації в Австрії, на відміну від ФРН, почали діяльність значно пізніше. Також вони не відіграють значної ролі як у ФРН, оскільки після заснування Австрійського центру підтримки обдарованих та обдарованості таку роботу було взято державою під контроль. Серед таких організацій потрібно відзначити «Спілку обдарованих дітей» (Verein für hochbegabte Kinder), «Австрійську спілку обдарованих дітей» (Österreichischer Verein für hochbegabte Kinder), а також спілку «TATE – Спілка для підтримки яскравих дітей» (TATE – Society to Support Bright Children) або «Бегабт. ОК» (Begabt. OK).

Здебільшого ці організації діють не самостійно, а у співробітництві з Австрійським центром підтримки обдарованих та обдарованості. Головними напрямками їх діяльності є наукова діяльність (дослідження феномену обдарованості), додаткові заняття для обдарованих дітей та Інтернет-портали для роботи з такими дітьми. Батьки у цьому процесі відіграють одну з активних ролей, оскільки в Австрії особливо акцентується на їхній ініціативі та активній ролі в діагностиці та подальшій долі дитини. У цілому, громадських організацій батьків у країні відносно мало, оскільки пропонується підтримка обдарованих у рамках шкільної програми з боку держави.

Робота з підвищення кваліфікації вчителів, зокрема у сфері діяльності, пов'язаній з розвитком обдарованих дітей. У роботі з педагогічними кадрами у сфері обдарованості також вирішальну роль відіграє Центр ÖZBF, що розробляє спеціальні програми для розвитку вчителів у цій сфері. Зокрема, завдяки координатору Центру доктору Ірене Телен Шефер було започатковано у Педагогічному Інституті в Зальцбурзі *Академічний курс з підтримки обдарованості*, що триває впродовж трьох семестрів. З жовтня 2007 р. в Австрії з'явилися Педагогічні ВНЗ, в яких окремі теми присвячені феномену обдарованості. Також Дунайський університет Кремса пропонує магістерський курс «Освіта з обдарованості» (Gifted Education). Щорічно майже 57 % учителів проходять ті чи інші курси підвищення кваліфікації, серед яких важливу роль відведено проблемам обдарованості. Необхідно також відзначити, що впродовж тривалого часу багато вчителів в Австрії отримують ще й ЄСНА-диплом від Європейської ради з питань високих здібностей.

Таким чином, Австрійська Республіка пройшла типовий шлях у становленні та проведенні роботи з обдарованими дітьми (як й інші німецькомовні

країни). Спочатку до проблеми обдарованості ставилися дещо насторожено, вважаючи таку діяльність формуванням еліти, також досить довго панувало твердження, що обдаровані діти зможуть пробитися самостійно, тому їм не потрібна допомога. На Німеччину, так як і на Австрію, справили враження міжнародні конференції, присвячені проблемам обдарованості. Ще до початку наукової діяльності, як такої, (теоретичної частини) існувало багато конкурсів та олімпіад, літніх таборів та академій для обдарованої молоді та учнів (практична частина). Проте вже з середини 1990-х рр. ця тема стала пріоритетним напрямком досліджень, а також одним з пунктів політичних програм лідируючих партій Австрії, що відобразилось на законодавчому рівні. Резюмуючи досвід цієї країни, необхідно наголосити про наступні важливі кроки для України:

- забезпечення роботи з обдарованими дітьми на законодавчому рівні;
- створення бази даних наявних та доробки нових проектів з підтримки обдарованих дітей у школах в класній та позакласній діяльності (кошти на ці потреби повинні йти окремою статтею держбюджету та належати до потреб першого рангу); такі заходи є необхідними, враховуючи економічну та соціальну ситуацію в державі, оскільки ініціативи батьків, учителів і громад можуть наштовхуватися на бюрократичні перепони та мати проблеми з фінансуванням;
- створення єдиного центру координації як теоретичної, так і практичної частини роботи з обдарованими дітьми, що є необхідним з огляду на слабкі позиції громадських об'єднань та інших громадських інституцій в Україні.

Використані літературні джерела

1. BEGABUNGS-UND BEGABTENFÖRDERUNG ALS CHANCE FÜR DIE ZUKUNFT UNSERES LANDES. EINE STRATEGIE FÜR ÖSTERREICH, özbf, 2008.
2. Statistiken im Bereich Schule und Erwachsenenbildung in Österreich, BMUKK, 2008.
3. www.oesterreich.orf.at
4. Die Finanzierung des Schulwesens in Tirol, Landesrechnungshof, 2008.
5. Pressemitteilung des Bundesinstituts für Bildungsforschung, Innovation & Entwicklung des Österreichischen Schulwesens, Wien, 16.06.2009.
6. Werner Specht NATIONALER BILDUNGSBERICHT Österreich, Band 1 Das Schulsystem im Spiegel von Daten und Indikatoren, 2009.
7. Begabtenförderung und Begabungsforschung in Österreich Bilanz und Perspektive 1996-2006, özbf, 2006.
8. www.bmukk.gv.at
9. www.begabtenzentrum.at